

לכבוד שבת קדש – פרשת ויקהל תש"ף

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י ח"י צמיר

החצר היו ביד בני מררי, ומיתרים ויתדות של משכן והאהל הם שהיו ביד בני גרשון... בני מררי אחראים על משא חלקי החצר ואילו בני גרשון אחראים על משא האוהל וחלקי השונים.

רש"י לעומתו הסביר אחרת. ויתדות ומיתרים היו ליריעות ולקלעים מלמטה, שלא תגביהם הרוח, ויתדות ומיתרים היו לעמודים סביב לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה, וקלונסאות וקונטסין, כמו ששנויה במלאכת המשכן:

רש"י עשה הבחנה בין יתדות למטה שלא תגביהם הרוח, ויתדות עליונות שבהם מחברים את היריעות והקלעים בחלק העליון לתלות בהם הקלעים בשפתם העליונה.

בהמשך רש"י דן בשאלה, אם היתדות היו תקועות בקרקע המדבר או שהיו תלויות בלבד, וייצבו את היריעות בזכות כובדן: "איני יודע אם תחובין בארץ או קשורים ותלויים, וכובדן מכביד שיפולי היריעות שלא ינועו ברוח". לבסוף מכריע רש"י: "ואומר אני... שהם תקועין בארץ".

אחד ההבדלים בין המשכן לבית-המקדש הוא, שהמשכן נבנה בעיקר מחומרים הלקוחים מן הצומח והחי (עצי שיטים, יריעות עיזים וכו'), ואילו בית-המקדש נבנה מהדומם (אבנים). במובן זה יש מעלה לבית-המקדש, שהקדושה שלו חזרה עד לרובדים הנמוכים ביותר של הבריאה = עולם הדומם. אך גם במשכן הייתה קדושה בדומם - בקרקע המשכן. כך למשל, בפרשת סוטה אומרת התורה: "ומן-העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן" (במדבר ה:יז). ומכאן ששרתה בו קדושה.

ניתן להציע שזו המשמעות הפנימית בדברי רש"י: אם היתדות לא היו תקועות בקרקע, כי אז הקדושה שחדרה לקרקע המשכן הייתה חיצונית בלבד, שכן העפר עצמו לא נטל חלק במשכן. אבל אם היתדות היו תקועות בקרקע, הרי אז נוצר קשר פנימי יותר בין הקדושה לבין הקרקע, וקרקע המשכן נתקדשה בקדושה פנימית.

תפקידם של היתדות הוא שלא תגביהם הרוח. לעיתים הרוח נושאת אל על ומתרוממת מעל כל הדברים הגשמיים. תפקידם של היתדות הוא לחבר את הרוח הנישאת אל על אל קרקע. להוריד את הקדושה, שלא תישאר ברובד של שמים אלא תחובר לחיי המעשה היומיומיים. המשכן לא צריך להיות רק בשמים אלא צריך להורידו לארץ ולחברו לקרקע המציאות. ולכן אולי זו הסיבה בגללה מסתיימת הפרשה שלנו ביתדות. סוף המעשה של הקמת המשכן הוא

פרשתנו ממשיכה ועוסקת בענייני הקמת המשכן. בפרשות תרומה – תצוה מתארת התורה את התכנית להקמת המשכן. בפרשיות ויקהל – פקודי מתוארת הקמת המשכן בפועל. שאלות רבות נשאלו על ריבוי הפרטים והחזרה על תיאורם, ומדוע היה צורך גם לתאר את התכנית וגם את הביצוע. כך גם ניסו המפרשים לאורך הדורות להבין את המשמעות והפירוש של כל אחד ממרכיבי המשכן וכליו.

ננסה הפעם לעסוק בפרט שקצת מתחבא בין התיאורים הגדולים – יתדות החצר.

פרשתנו מסיימת במילים וְכָל הַיְתָדוֹת לְמִשְׁכַּן וְלְחֹצֵר סָבִיב נְחֹשֶׁת (שמות פרק לח:כ). נראה אם כן שיש סוגים שונים של יתדות – יש יתדות למשכן (לאוהל מועד עצמו ויריעותיו) ויש יתדות לחצר (יתדות לעמודי החצר). האם יש הבדל ביניהם? האם מדובר באותן יתדות רק בשימושים שונים, או שמדובר בשני סוגי יתדות?

בספר במדבר מתוארת פעילות בני לוי כאשר מפרקים את המשכן ומעבירים אותו ממקום למקום בנדודי בני ישראל במדבר. והנה, בתיאור משא בני מררי כתוב וְעַמּוּדֵי הַחֹצֵר סָבִיב וְאֲדָנֵיהֶם וְיִתְדֵיהֶם וּמִיתְרֵיהֶם (במדבר ד:לב). בני מררי נשאו את יתדות החצר – יתדות העמודים, מי נשא את יתדות המשכן – יתדות הקלעים? שהרי יתדות הקלעים לא מוזכרים ברשימת הפריטים שבני לוי נשאו.

במקביל לעבודת בני מררי היו גם בני גרשון מופקדים על פירוק ונשיאת חלק מהמשכן. עיון בפסוקי התורה מגלה כי בני גרשון היו אחראים על משא היריעות והקלעים ומיתריהם, ולא מוזכרות שם היתדות הקשורות למשכן עצמו. רש"י במקום הסביר (לב) ויתדתם ומיתריהם - של עמודים, שהרי יתדות ומיתרים במשא בני גרשון היו, כלומר רש"י מסביר שמשא בני מררי הוא יתדות העמודים, ואילו משא בני גרשון הוא יתדות הקלעים והיריעות.

הרמב"ן לא הסכים עם רש"י וכך כתב: ואיני יודע מה יעשו יתדות בעמודים. ועוד מה נשתנו יתדות של עמודים משאר היתדות שאלו לבני גרשון ואלו לבני מררי: הרמב"ן לא הבין מה זה יתדות לעמודים, ומדוע יש הבחנה בין בני גרשון למררי. ולא מצאתי במשנת מלאכת המשכן שיהיו יתדות לעמודים. ולכן הסביר הרמב"ן את ההבדל בין בני גרשון למררי בצורה הבאה: וכשם שהיו יתדות למשכן כך היו יתדות לחצר... זה לשון הברייתא, ולא נשנה שם שיהיו יתדות לעמודים. אבל נפרש, כי יתדות ומיתרים של קלעי

בהבנה ובידיעה שחובתנו לחבר את הקדושה, 'המקדש' אל קרקע המציאות. **וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם**

יתד הוא אם כן מה שמוריד את השמים ומחבר אותם עם הארץ. ולכן מעניין לגלות שאחד הישובים בחבל שלום נקרא יתד - מושב בחבל שלום, המסתייך לתנועת המושבים. חבל שלום (נקרא גם "פתחת שלום") הוא חבל יישובים בנגב הצפוני, שהוקם החל מסוף שנות ה-70 של המאה ה-20 בעיקר עבור מפוני חבל ימית ונקרא כך לרגל הסכם השלום עם מצרים. כל יישוביו הם חלק מהמועצה האזורית אשכול.

הקמת החבל החלה בסוף 1978 כחלק מההכנה לפינוי יישובי פתחת רפיח שבצפון סיני, יישובים שהוקמו ברובם רק שנים ספורות לפני כן בתחילת שנות ה-70 של המאה ה-20. על פי התוכנית 20 יישובים היו אמורים לקום תוך שלוש שנים שמתוכם 15 הוקצו למפונים. חלק מהמתיישבים ביישובי פתחת רפיח הפריעו לעבודות הקמת החבל, מכיוון שהתנגדו לפינוי היישובים במסגרת הסכם השלום.

עד תחילת שנת 1980 הוכשר השטח להקמת שישה מושבים. בנוסף הוקמו ב-1980 המושבים יתד ויבול שלא הוקמו עבור מפוני ימית אלא עבור גרעיני התיישבות חדשים שהמתינו מספר שנים להקמת יישוב הקבע עבורם.

בשנת 1983 נקלעו המושבים בחבל לחובות, לאחר ירידה במחירי הירקות, זינוק באינפלציה ומגבלה על מכסות הייצור. לאחר שהפגינו במעבר רפיח הובטח לתושבים סיוע מידי, אך הקשיים נמשכו לאחר שבעקבות האינתיפאדה הראשונה, לא יכלו להעסיק פועלים מעזה. רוב חובות מושבי חבל שלום נמחקו אחר כך בהסדר חובות המושבים. במאי 2001 ממשלת ישראל הסכימה על הצעת ההחלטה, שהביא לממשלה שר התשתיות אביגדור ליברמן, בגיבוי ראש הממשלה, אריאל שרון, על הרחבת חבל שלום דרומה לאזור חולות חלוצה. מטרת ההחלטה הייתה למנוע מסירת השטח במסגרת הסכם החילופי שטחים כחלק מהסדר הקבע עם הפלסטינים. זאת לאחר שעלתה אפשרות שהאזור ישמש כחלק ממדינה פלסטינית עתידית, במסגרת חילופי שטחים, ותיתן מענה לצפיפות האוכלוסין ברצועת עזה. הצעה כזו נכללה, לדוגמה, ביוזמת ז'נבה, וגם אהוד ברק תמך ברעיון זה בהיותו ראש הממשלה. רעיון זה עלה לאחרונה מחדש במסגרת תוכנית השלום של הנשיא טראמפ המייעדת את השטח שמדרום ליישובים נווה, בני נצרים ושלומית להקמת אזור תעשייה ומרכז היי-טק בשליטה פלסטינית.

בעקבות ביצוע תוכנית ההתנתקות ופינוי יישובי חבל קטיף החלו יישובי האזור לקלוט חלק מהמפונים והוקמו מדרום לחבל המושבים: נווה, בני נצרים (שעד לעלייתם לנקודת הקבע ישבו בשכונות ארעיות ביתד ויבול).

אחד מיישובי חבל שלום הוא כאמור המושב יתד שהוקם בשנת 1980, והוא אחד מ-32 יישובי מועצה אזורית אשכול. יתד הוא מושב חילוני חקלאי המונה כ-130 משפחות.

לאחר יישום תוכנית ההתנתקות, ופינוי יישובי חבל קטיף, נקלטו ביישוב כשליש ממתיישיבי היישוב בני עצמון (עצמונה) אך הם היו מאורגנים כ"גרעין" עצמאי. עם המפונים עברה גם המכינה הקדם צבאית 'עצם' – שהוקמה ביישוב עצמונה בגוש קטיף, ובראשה עמד הרב רפי פרץ (היום שר החינוך). החל מסתיו 2010 החלו המפונים לעבור אל בתיהם שבמושב נווה הממוקם בחולות חלוצה, ועד סוף קיץ 2011 עזבו את יתד המשפחות האחרונות מהגרעין.

חלק מחברי המושב עוסקים בחקלאות מתקדמת, גידולי ירקות ופרחים וחלקם האחר ביזמות פרטית או עסקית, שירותי הסעדה, שירותי תיירות ואטרקציות. ביישוב בית כנסת ומקווה טהרה.

בשדות המושב יתד הוקמה מחדש אנדרטת אוגדת הפלדה. האנדרטה הנמצאת לצד כביש 232 בחבל שלום, היא העתק של האנדרטה שהייתה קיימת בימית עד להריסת העיר, עם פינויה במסגרת הסכם השלום עם מצרים.

אוגדת הפלדה (אוגדה 84), אותה מנציחה האנדרטה, הייתה אוגדה צה"לית שלחמה במלחמת ששת הימים בצפון סיני בפיקודו של אלוף ישראל טל. האוגדה כבשה את מתחמי פתחת רפיח ולאחר מכן פרצה לצפון סיני והגיעה ראשונה לתעלת סואץ. האוגדה הייתה מורכבת משתי חטיבות שריון (חטיבה 7 וחטיבה 60), צנחנים (חטיבה 35) וכוחות הנדסה וארטילריה. האנדרטה מנציחה את שמות 123 חללי האוגדה במלחמה, ונחנכה במרכז העיר ימית, בכיכר המרכזית, ב-5 ביוני 1977, במלאת עשר שנים למלחמה. עם פינוי סיני, נהרסה האנדרטה, לא לפני ששהו עליה אנשי 'גוש אמונים', שהתבצרו על המגדל הגדול; אנשים אלה, ובראשם צחי הנגבי, היו חלק מהתנועה לעצירת הנסיגה בסיני. הם שהו על האנדרטה החל מ-1 באפריל 1982 ועד 23 באפריל, תוך מאבק בחיילי צה"ל שניסו לפנותם. פינוי העיר הושלם יומיים אחר כך. מיד לאחר מכן נבנתה שוב במקומה הנוכחי, בשדות מושב יתד, שם נחנכה ב-15 ביוני 1982.

בברכת שבת שלום ומבורך – הגי עמיצור

לצפייה בדפים קודמים <https://www.mlh-gsi.org/>

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור <https://lp.vp4.me/fw3x>